

Opetus- ja kulttuuriministeriölle

Asia: Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi oppivelvollisuuslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Lähtökohdat ja tavoitteet

Suomen Kansanopistoyhdistyksen - Finlands Folkhögskolförening ry:n näkemyksen mukaan visio osaavasta ja innovatiivisesta Suomesta edellyttää, että yhdenvertaisista mahdollisuuksista sivistymiseen huolehditaan ja suomalaisten koulutustasoa nostetaan. Kaikkien tulee voida jatkaa opintojaan peruskoulun jälkeen. Tulee huolehtia, että eri syistä opintojen ulkopuolelle jäävät tai opinnot keskeyttävät henkilöt, pääsevät takaisin opintojen piiriin. Oppivelvollisuus uudistuksen yhteydessä pitää myös huolehtia siitä, että kaikki koulutusinstrumentit ovat käytettävissä ja opiskelijat ovat tasavertaisessa asemassa. Myös tuore julkaisu Talouspolitiikan strategia koronakriisissä (valtioneuvosto 2020:13) korostaa oppivelvollisuuden laajentamista ja koulutustason nostoa. Kansanopistoyhdistys pitää tärkeänä koulutuksellisen tasa-arvon vahvistamista ja peruskoulunsa päättäneiden opintopolkujen sujuvuutta. Kansanopistoyhdistyksen näkemyksen mukaan juuri panostaminen ns. kriittisiin siirtymävaiheisiin vahvistaa nuoria oppijoina ja kansalaisina, turvaa parhaiten onnistuneet koulutusvalinnat ja koulutuksen jatkuvuuden sekä vähentää myöhempien koulutusten keskeyttämisää.

Kansanopistot ovat saavuttaneet hyviä tuloksia eri-ikäisten ns. nivelvaiheen opintojen järjestämisessä. Kansanopistojen pedagogista vahvuutta ovat yksilöllinen ohjaus, yhteisölliset menetelmät, henkilökohtaiset opiskelusuunnitelmat, vertaisohjaus sekä asumisen opinnollistaminen. Kansanopistojen osaaminen ja tehtävä on tunnustettu myös oppivelvollisuus uudistuksen lähtökohdista linjaavassa pääministeri Marinin hallitusohjelmassa. Hallitusohjelmassa kansanopistot on tunnustettu opintomuodoksi, joka voidaan sisällyttää oppivelvollisuuteen kuuluvaksi ja lisäksi siinä todetaan, että oppivelvollisuustehtävään liittyvät kustannukset korvataan täysimääräisesti, kuten maahanmuuttajien koulutusta koskevien säädösten kohdalta on jo tehty.

Käsillä olevassa hallituksen esitysluonnoksessa todetaan (s. 34), että Tilastokeskuksen tietojen mukaan jokaisessa ikäluokassa jää noin 15 prosenttia ilman toisen asteen tutkintoa. Tämä johtuu luonnoksessa esitetyn mukaan suurelta osin toisen asteen keskeyttämisestä. Kansanopistoyhdistyksen mukaan erityistä huomiota tulisi kiinnittää niihin nuoriin, jotka eivät jostain syystä ole valmiita siirtymään perusopetuksen jälkeisiin opintoihin ja tarvitsevat erilaisia tukitoimia. Kansanopistot haluavat osaamisellaan tukea sitä, että nuoren polku jatkuu perusopetuksesta toiselle asteelle mahdollisimman joustavasti ja tehokkaasti, sekä nuori on valmis tiedollisesti ja asenteellisesti toisen asteen opintoihin. Kansanopistoilla on osaamista perusopetuksen jälkeisten opintojen järjestämisestä ja opiskelijoiden oppimisvalmiuksien kehittymisen tukemisesta. Kansanopistojen vapaan sivistystyön linjoilla nuori voi kehittää oppimisvalmiuksiaan, sosiaalisia taitojaan, elämänhallinnan taitojaan sekä selvittää itselleen sopivaa opinto- ja urapolkua. Internaatti on todettu hyväksi kasvuyhteisöksi.

Koulutuksen arviointineuvoston arvioinnin (julkaisut 6:2020) mukaan valmentavilla ja valmistavilla koulutuksilla ja muilla nivelvaiheen koulutuksilla on tärkeä rooli siltana perusopetuksesta toiselle asteelle. Arvioinnin mukaan perusopetuksen jälkeen kansanopistossa opiskelevilla oli vähiten keskeyttämisajatuksia. Opiskelijoiden ohjauksen saatavuus ja saavutettavuus toteutuu arvioinnin opiskelijakyselyn mukaan parhaiten vapaan sivistystyön opintolinjoilla verrattuna muihin nivelvaiheen koulutuksiin. Arvioinnissa myös ilmeni, että opiskelijoiden tulevaisuuden suunnitelmat olivat parhaiten selkeytyneet vapaan sivistystyön linjoilla opiskelevilla. Tehdyn arvioinnin tuloksia voitaisiin hyödyntää hallituksen esityksessä.

- **Kansanopistoyhdistyksen näkemyksen mukaan hallituksen esitysluonnoksen yhteiskuntapoliittiset tavoitteet ovat linjassa kansanopistojen yhteiskunnallisen tehtävän kanssa. Laki vapaasta sivistystyöstä antaa kansanopistoille tehtäväksi tukea yhteiskunnan eheyttä, tasa-arvoa ja aktiivista kansalaisuutta. Sen mukaan kansanopistojen tulee järjestää nuorille ja aikuisille omaehtoisia opintoja, edistää opiskelijoiden opiskelunvalmiuksia sekä kasvattavaa heitä yksilöinä ja yhteiskunnan jäseninä. Tästä lähtökohdasta käsin on keskeistä, että kansanopistot ovat mukana oppivelvollisuuden laajentamisessa. Suomen Kansanopistoyhdistys kannattaa esitetyn uudistuksen toteuttamista.**

Ehdotusten vaikutukset

Kansanopistoyhdistys pitää hyvänä, että oppivelvollisuudelle laaditaan säädösperusta, joka määrittelee oppivelvollisuuden yleiset reunaehdot. Hyvä lähtökohta on myös se, että eri koulutusmuotojen osalta toiminta ja rahoitus määritellään koulutuksia ja niiden rahoitusta koskevissa säädöksissä. Esityksen vaikutusarviossa todetaan, että vapaan sivistystyön lakiin lisätään uusi luku, jossa säädetään oppivelvollisille järjestettävästä koulutuksesta.

- **Kansanopistoyhdistys pitää säädösmenettelyä tarkoituksenmukaisena ja perusteltuna. Vaikutusarvioissa käsitellään myös vaikutuksia kansanopistojen toimintaan (s. 87). Toiminnan vaikutukset on kuvattu esityksessä hyvin.**

Ehdotusten taloudellisissa vaikutuksissa (s. 79) todetaan, että kansanopistojen rahoitusmallissa ei rajattaisi niiden kansanopistojen määrää, jotka voisivat järjestää kyseistä koulutusta. Kansanopistoyhdistys pitää tätä hyvänä. Kansanopistoyhdistyksen laatiman selvityksen mukaan 61 kansanopistoa on kiinnostunut järjestämään oppivelvollisuuskoulutusta. Kansanopistoilla on valmius ottaa tähän koulutukseen 2231 opiskelijaa, joista 1765 opiskelijalle on asuntolapaikka. Kansanopistojen vapaan sivistystyön pitkiä linjoja ja sisäoppilaitosmuotoista oppimisympäristöä voidaan hyödyntää aiempaa laajemmin vastattaessa erilaisten oppijoiden tarpeisiin. Tämä mahdollisuus tulisi hyödyntää täysimääräisesti. Luonnoksessa (s. 31) todetaan, että valmistavien koulutusten ulkopuolelle on jäänyt 1300 nuorta. Kansanopistoilla on valmius ottaa heidät kaikki koulutukseen.

Vaikutuksien kuvauksessa (s. 79) esitetään, että oppivelvollisuutta suorittavien määrä kansanopistojen pitkillä linjoilla rajataan 650 opiskelijaan ja kustannusarvioksi on määritelty 3,4 M€. Opiskelijamäärärajoitusta perustellaan nykyisellä alle 18-vuotiaiden opiskelijoiden määrällä.

- **Kansanopistoyhdistys katsoo, että opiskelijamäärärajaus ei ole perusteltu ja se tulee poistaa esityksestä. Kansanopistojen tehtävä on tunnistettu hallitusohjelmassa ja se tulisi tunnistaa täysimääräisesti myös uudistuksen toteuttamisvaiheessa. Hallituksen esitysluonnoksessa esitetty opiskelijamääräraja kansanopistojen vapaan sivistystyön koulutukselle ei kohtele koulutuksen järjestäjiä yhdenvertaisesti. Esityksessä ei rajata muiden koulutuksen järjestäjien tai koulutusmuotojen opiskelijamäärää. Yhdenvertaisuusperiaatteen mukaisesti kansanopistojen järjestämälle vapaan sivistystyön koulutukselle ei tule kirjata opiskelijamäärärajaa. Koulutuksen määrälliset tavoitteet asetetaan koulutusmuotojen osalta vuosittain valtion talousarviossa eikä hallituksen esityksen perusteluissa.**

Luonnoksessa esitetyt laskelmat perustuvat siihen, että tähän tehtävään käytetään pelkästään olemassa olevia opiskelijaviikkoja. Hallituksen esitysluonnoksessa käsitelty kansanopistojen koulutuksen määrää ja esityksen kustannusvaikutuksia koskeva laskelma lähtee siitä, että nykyistä valtionosuusviikoista n. 22.000 opiskelijaviikkoa siirrettäisiin oppivelvollisuussuoritteiksi. Tätä esitetään tilanteessa, jossa kansanopistot tuottavat yli 20 % enemmän opiskelijaviikkoja, joihin ne saavat valtionosuuden.

- **Kansanopistot voivat tarjota oppivelvollisuuden rakentamiseen valtakunnallisen palvelumallin ja opiskelijamäärän tulee olla palvelutarpeen mukaan määriteltävissä. Tehtävään tulee kohdentaa myös uutta rahoitusta ja opiskelijaviikkoja (suoritteita).**

Hallituksen esitysluonnoksessa todetaan, että ”jos (kansanopistojen vapaan sivistystyön oppivelvollisille suunnattua) koulusta järjestettäisiin enemmän kuin mihin talousarviossa oleva määräraha riittää, laskisi se koulutukseen myönnettävän rahoituksen tasoa kaikilta ylläpitäjiltä”.

- **Kansanopiston saaman rahoituksen määrän kytkeminen toisten kansanopistojen opiskelijamäärien toteutumaan ei ole mahdollista. Kansanopistoyhdistys esittää, että virke poistetaan esityksestä.**

Oppivelvollisuuslaki

Kansanopistoyhdistys pitää erinomaisen hyvänä, että oppivelvollisuutta voi suorittaa monimuotoisesti ja siinä voidaan huomioida kunkin oppijan tarpeet. Oppivelvollisuutta koskevan säädösluonnoksen (§4, §5) mukaisesti oppivelvollisuutta perusasteen jälkeen voisi suorittaa ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen lisäksi kansanopistojen vapaan sivistystyön pitkillä linjoilla, tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa sekä aikuisten perusopetuksessa. Riittävän laaja palveluvalikoima turvaa sen, että kullekin opiskelijalle löytyy sopiva koulutusmuoto, etenemistapa ja oppimisympäristö.

- **Kansanopistoyhdistys haluaa kiinnittää huomiota maahanmuuttajataustaisten mahdollisuuksiin suorittaa oppivelvollisuutta. Hallituksen esityksessä tulisi mahdollistaa oppivelvollisuuden suorittaminen maahanmuuttajille kohdennetussa luku- ja kirjoitustaidon ja suomen tai ruotsin kielen taidon opintoja ja muita kotoutumislain tavoitteiden mukaisia sisältöjä toteuttavassa kokopäiväisessä vapaan sivistystyön koulutuksessa.**

Oppivelvollisuuslaissa ei mainita kansanopistoa oppilaitosmuotona. Tämä hankaloittaa lukemista, sillä käsite vapaa sivistystyö koskee niin monia oppilaitosmuotoja.

Kansanopistoyhdistys esittää, että tehdään seuraavat muutokset:

4 § Oppivelvollisuuden suorittaminen perusopetuksen oppimäärän suorittamisen jälkeen

3) vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) 7 a luvussa tarkoitetussa koulutuksessa enintään yhden vuoden ajan.

Selkeyttävämpi muotoilu on ”vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) 7 a luvussa tarkoitetussa koulutuksessa kansanopistossa enintään yhden vuoden ajan”

5 §:n ensimmäiseen momenttiin aiemmin kirjatun jatkoksi: ...”tai kokopäiväiseen vapaasta sivistystyöstä annetun lain 9 §:ssä mainittuun kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa (1386/2010) tarkoitettuun kotoutumissuunnitelmassa hyväksytyyn koulutukseen kansanopistossa”

Oppivelvollisuuslain perustelutekstissä korostetaan vapaata hakeutumisoikeutta. Hallituksen esitysluonnoksessa viitataan perustuslain (16 §) mukaisiin sivistyksellisiin oikeuksiin ja todetaan, että jokaisella oppivelvollisella olisi vapaa hakeutumisoikeus siihen oppilaitokseen, jonka hän katsoo kykyjensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti hänelle parhaiten soveltuvaksi koulutusmuodoksi.

- **Kansanopistoyhdistys pitää vapaata hakeutumisoikeutta keskeisenä ja tärkeänä lähtökohtana uudistuksessa. Esityksessä ehdotettu rajaus kansanopistojen vapaan sivistystyön opiskelijamäärään ei ole vapaan hakeutumisoikeuden periaatteen mukainen.**

Kansanopistot voivat tarjota oppivelvollisuuden laajentamiseen valtakunnallisen palvelumallin ja opiskelijamäärän tulee olla palvelutarpeen mukaan määriteltävissä. Opiskelijalla tulee olla tosiasialliset mahdollisuudet hakeutua kansanopistojen vapaan sivistystyön opintoihin. Valmentavien koulutuksien haussa keväällä 2019 haki n. 4928, joista 3640 sai opiskelupaikan (s. 31). Koulutuksen ulkopuolelle jääneille nuorille tulee mahdollistaa oikeus hakeutua valitsemaansa koulutusmuotoon.

Oppivelvollisuuslain osalta jää epäselväksi toisen asteen koulutuksen keskeyttävän nuoren mahdollisuudet vapaasti hakeutua itselleen soveltuvaan koulutusmuotoon. **Tulee huolehtia, että koulutuksen keskeyttänyt nuori voi vapaasti hakeutua § 4 ja § 5 mainittuihin koulutuksiin.**

Laki vapaasta sivistystyöstä

Esityksessä ehdotetaan, että laajennettua oppivelvollisuutta voisi suorittaa myös kansanopistojen järjestämässä oppivelvollisille suunnatussa koulutuksessa. Vapaasta sivistystyöstä annettuun lakiin esitetään lisättäväksi uusi 7 a luku, jossa säädettäisiin oppivelvollisille suunnatusta koulutuksesta.

- **Muutosesitykset vapaan sivistystyön lain § 9, 10 ja 24 ovat hallitusohjelman linjauksen mukaisia.**
- **Kansanopistoyhdistys pitää tärkeänä, että kansanopistojen vapaan sivistystyön oppivelvollisille suunnattuun koulutukseen voi hakeutua vapaasti. Yksilön oikeus hakeutua vapaasti suorittamaan laissa tarkoitettua koulutusta tulisi lisätä myös vapaata sivistystyötä koskevaan lakiin siten, kun se on esitetty laissa tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta.**

Koulutuksen järjestämistä ja laajuutta käsittelevä **25 b §** määrittää koulutuksen laajuudeksi 34 opiskelijaviikkoa ja koulutuksen kestoksi yhden vuoden. **Kansanopistoyhdistys pitää tärkeänä, että kansanopistojen oppivelvollisille**

suunnatuille pitkille linjoille voidaan tulla joustavasti lukuvuoden aikana ja tarvittaessa siirtyä jatkamaan esimerkiksi ammatilliseen koulutukseen ja lukiokoulutukseen opiskelijan tarpeiden ja osaamisen mukaan. Vuoden ajanjakson sisällä koulutuksen kesto tulisi voida määritellä henkilökohtaisessa opiskelusuunnitelmassa. Opiskelijan tulisi voida hakeutua opintoihin myös kesken lukuvuoden ja jatkaa koulutuksessa vuoden määräajan, esimerkiksi aloittaa tammikuussa ja jatkaa seuraavan vuoden joulukuuhun.

§25b todetaan, että koulutuksen kestosta voidaan poiketa, mikäli kansanopiston ylläpitäjän § 4:ssä tarkoitetun ylläpitämisluvan pääasiallinen koulutustehtävä on vaikeasti vammaisille järjestettävä koulutus. Kansanopistoyhdistys pitää tätä perusteltuna, mutta esittää, että oikeus poiketa koulutuksen kestosta koskee myös niitä, joilla vaikeasti vammaisille järjestettävä koulutus on osana koulutustehtävää.

Muutosesitys: Edellä 2 momentissa säädetystä koulutuksen kestosta voidaan kuitenkin poiketa, jos kansanopiston ylläpitäjän 4 §:ssä tarkoitetun ylläpitämisluvan pääasiallinen koulutustehtävä tai osana koulutustehtävää on vaikeasti vammaisille järjestettävä koulutus.” että mahdollisuus poiketa koulutuksen kestosta koskisi kaikkia vaikeasti vammaisia opiskelijoita kansanopistojen oppivelvollisille tarkoitetussa koulutuksessa.

§25c käsittelee opetussuunnitelman perusteita. Nykyisten säännösten perusteella kansanopistoilla tulee olla opetussuunnitelma pitkäkestoiselle koulutukselle, mutta opetussuunnitelman laatimiselle ei ole annettu sisällöllistä ohjeistusta. Kansanopistoyhdistyksen mielestä on perusteltua laatia oppivelvollisille suunnatuille koulutuksille opetussuunnitelman perusteet, jotta osaamisen tunnistamisesta ja tunnustamisesta voidaan huolehtia seuraavassa oppilaitoksessa. Opetussuunnitelman perustetyö on jo aloitettu ja se etenee hyvin.

§ 25e hakumenettelyt ja päätös opiskelijaksi ottamisesta esitetään, että kansanopistojen oppivelvollisille suunnatut vapaan sivistystyön koulutukset olisivat mukana valtakunnallisissa hakumenettelyissä ja niihin voisi hakeutua myös suoraan oppilaitokseen kansanopiston ylläpitäjän päättämien jatkuvan haun menettelyin. Kansanopistoyhdistys pitää hyvänä, että koulutukset ovat mukana valtakunnallisissa hakumenettelyissä, jotta opiskelijoiden ja opinto-ohjaajien on helpompi löytää tarjolla olevat koulutukset ja opiskelijat ohjautuvat niihin. Koulutuspolkujen joustavuuden ja opiskelijoiden erilaisten tarpeiden huomioimisen näkökulmasta on keskeistä, että voidaan soveltaa myös joustavasti jatkuvan haun menettelyitä. Jatkuva haku mahdollistaa opiskelijaksi hakeutumisen siinä vaiheessa, jos nuori on jäänyt vaille opiskelupaikkaa yhteishaussa sekä tilanteissa, joissa nuori keskeyttää toisen asteen koulutuksen.

Vapaan hakeutumisoikeuden turvaamiseksi Kansanopistoyhdistys esittää, että § 25e alkuun lisätään: Henkilöllä on oikeus vapaasti hakeutua suorittamaan tässä laissa tarkoitettua koulutusta.

§ 25f Oikeus saada opetusta määriteltyä henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa Kansanopistoyhdistys pitää erinomaisena opiskelijoiden yksilöllisten oppimistarpeiden huomioimisen näkökulmasta. Pykälä on hyvin laadittu.

§ 25g Todistukset ja osaamisen arviointi todetaan, että kansanopiston ylläpitäjän tulee mahdollistaa osaamisen uusiminen. Epäselväksi jää tarkoittaanko kokonaan uutta mahdollisuutta osaamisen hankkimiselle vai osaamisen osoittamisen uusimista.

Kansanopistoyhdistys esittää, että kohta muutetaan muotoon: Kansanopiston ylläpitäjän tulee järjestää mahdollisuus osaamisen osoittamisen uusimiseen, jos opiskelija on saanut arvosanan hylätty.

§ 25h käsittelee opiskeluoikeutta. Siinä todetaan, että opiskeluoikeus päättyy, kun opiskelija on suorittanut 4 §:ssä säädettyssä laajuudessa koulutuksen tai hänet on 25 h §:ssä säädetyn mukaisesti katsottu eronneeksi. Kyseisessä kohdassa viitattaneen pykälän 4 sijaan pykälään 25b. Koulutuksen laajuudeksi määritellään § 25b 34 opiskelijaviikkoa ja kestoksi yksi vuosi. Mikäli opiskelija ei ole saanut yhden vuoden aikana suoritettua 34 opiskelijaviikon laajuista koulutusta voinee hän jatkaa koulutuksessa yli vuoden keston.

Kansanopistoyhdistys esittää, että korjataan viittaus.

§ 25i Opiskelijan eronneeksi katsominen. Pykälässä ei oteta kantaa asuntolaa koskevaan menettelyyn. Lain perusteluista tulisi käydä ilmi myös se, että sovelletaanko erottamismenettelyä sekä oppilaitoksesta että asuntolasta erottamiseen. Katsotaanko opiskelija eronneeksi myös asuntolasta, mikäli opiskelija katsotaan eronneeksi oppilaitoksesta. **Kansanopistoyhdistys esittää, että § 25i käsitellään myös asuntolasta erottamista.**

§ 25j Lukiolain soveltaminen käsittelee opiskelijahuoltoa, kodin ja oppilaitoksen yhteistyötä sekä henkilötietojen salassapitoa ja käsittelyä. Lisäksi siinä käsitellään kurinpitoa ja muutoksenhakua. **Kansanopistoyhdistys ehdottaa, että pykälä nimetään sen asiasisällön mukaan.**

Muutokset lakiin vapaasta sivistystyöstä tulisivat esityksen mukaan voimaan samaan aikaan kuin oppivelvollisuuslaki. Kansanopistoyhdistys pitää tätä hyvänä lähtökohtana, sillä kansanopistot voivat aloittaa koulutuksen uudistuksen tullessa voimaan ja opiskelijoiden tulee vapaasti voida hakeutua vapaan sivistystyön koulutukseen.

Muut säädökset

Laki tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta

Esitysluonnoksessa ehdotetaan säädettäväksi uusi laki tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta. Rakennettavaan tutkintokoulutukseen valmentavaan koulutukseen yhdistettäisiin nykyiset koulutusmuodot perusopetuksen lisäopetus, lukiokoulutukseen valmistava koulutus ja ammatilliseen koulutukseen valmentava koulutus. Kansanopistot ovat järjestäneet erityisesti perusopetuksen lisäopetusta, 10-luokkaa sekä jossain määrin lukioon valmistavaa koulutusta. Kansanopistojen 10-luokkien tulokset ovat olleet erinomaisia. Kansanopistoyhdistys pitää tärkeänä, että kansanopistojen tehtävä ja vankka osaaminen nuorten koulutuspolun sujuvuuden edistäjänä säilyy ja sitä voidaan kehittää myös tämän säädösuudistuksen myötä.

Esityksessä 3 § Koulutuksen järjestäjät määrittävät koulutusta järjestävät tahot ja lain siirtymäsäännöksissä pyritään täsmentämään asiaa siirtymäaikana. Kansanopistoyhdistys katsoo, että kirjausta tulisi tarkentaa sen suhteen, ketkä saavat järjestää koulutusta olemassa olevan luvan mukaan, ja keiden pitää hakea uusi lupa. **Valmisteltavissa säädöksissä ja mahdollisessa järjestämisluvan hakumenettelyssä on huolehdittava, että se kohtelee koulutuksen järjestäjiä tasapuolisesti.**

§ 7 käsittelee yksilön oikeutta hakeutua suorittamaan laissa tarkoitettua koulutusta. Koulutukseen voi hakeutua suoraan koulutuksen järjestäjän menettelyn kautta ja myös yhteishakua voidaan käyttää. Joustava menettely on hyvä myös koulutuksen keskeyttäneille.

Esityksen mukaan koulutuskokonaisuuteen yhdistettävien koulutusten rahoitusjärjestelmät säilyisivät erillisinä, mutta rahoitustaso yhtenäistetään. Esityksestä jää epäselväksi, miten tämä käytännössä toteutetaan.

Laki valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain muuttamisesta

On erinomaista, että vapaan sivistystyön koulutus tulee huomioiduksi tässä laissa. 9 a § koskee oppivelvollisia vapaassa sivistystyössä, ja tietovarantoon kerättävät tiedot ovat riittävät. Lain muutoksen yhteydessä olisi hyvä saattaa opinto- ja tutkintorekisteri koskemaan myös kansanopistojen vapaan sivistystyön muita koulutuksia, kuten OKM:n työryhmämuistiossa Vapaan sivistystyön kautta hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen todetaan (Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:46).

Laki koulumatkatukilain muuttamisesta

On hyvä, että myös vapaan sivistystyön eli kansanopistojen pitkät linjat on mainittu koulumatkatukeen oikeuttavina.

Laki oppilas- ja opiskelijahuoltolain 1§:n muuttamisesta

Vapaan sivistystyön lain 7 a mukaisen koulutuksen lisääminen oppilais- ja opiskelijahuoltolain piiriin on erittäin tarpeellinen ja kannatettava muutos.

Helsingissä 29.5.2020

Suomen Kansanopistoyhdistys - Finlands Folkhögskolförening ry:n hallituksen puolesta,

Helena Ahonen
puheenjohtaja

Tytti Pantsar
toiminnanjohtaja

Lausunnon keskeinen sisältö

Kansanopistoyhdistys pitää hyvänä, että oppivelvollisuudelle laaditaan säädösperusta, joka määrittelee oppivelvollisuuden yleiset reunaehdot. Hyvä lähtökohta on myös se, että eri koulutusmuotojen osalta toiminta ja rahoitus määritellään koulutuksia ja niiden rahoitusta koskevilla säädöksillä. Esityksen vaikutusarviossa todetaan, että vapaan sivistystyön lakiin lisätään uusi luku, jossa säädetään oppivelvollisille järjestettävästä koulutuksesta. SKY-FFF pitää säädösmenttelyä tarkoituksenmukaisena ja perusteltuna. On hyvä, että oppivelvollisuutta voi suorittaa monimuotoisesti. Esityksestä puuttuu mahdollisuus suorittaa oppivelvollisuutta maahanmuuttajille kohdennetussa vapaan sivistystyön kotoutumissuunnitelman mukaisessa koulutuksessa. Tämä mahdollisuus tulee lisätä.

Kansanopistoyhdistys katsoo, että ehdotusten taloudellisia vaikutuksia käsittelevään lukuun tulee tehdä muutoksia. Vaikutusten kuvauksessa (s. 79) esitetään, että oppivelvollisuutta suorittavien määrä kansanopistojen pitkillä linjoilla rajataan 650 opiskelijaan ja kustannusarvioksi on määritelty 3,4 M€. Luonnoksessa esitetyt laskelmat perustuvat siihen, että tähän tehtävään käytetään pelkästään nykyisen kehysten mukaisia kansanopistojen vapaan sivistystyön suoritteita (opiskelijaviikkoja). Näin ollen hallituksen esitysluonnoksessa käsitelty kansanopistojen koulutuksen määrä ja esityksen kustannusvaikutuksia koskeva laskelma lähtee siitä, että nykyistä valtiosuosuusiikoista n. 22.000 opiskelijaviikkoa siirrettäisiin oppivelvollisuussuoritteiksi. Tätä esitetään tilanteessa, jossa kansanopistot tuottavat yli 20 % enemmän viikkoja, joihin ne saavat valtiosuuden. Yhteiskunnallisesti tärkeään ja oppivelvollisuus uudistuksen kannalta keskeiseen tehtävään, tulisi kohdentaa kansanopistoille lisäsuoritteita, jotta kaikkien yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua koulutukseen toteutuvat ja kansanopistojen ylläpitäjien ei tarvitse vähentää muuta vapaan sivistystyön koulutusta järjestääkseen koulutusta oppivelvollisille.

Kansanopistoyhdistys katsoo, että opiskelijamäärärajaus ei ole perusteltu. Kansanopistojen tehtävä on tunnistettu hallitusohjelmassa ja se tulisi tunnistaa täysimääräisesti myös uudistuksen toteuttamisvaiheessa. Esitetty opiskelijamääräraja kansanopistojen vapaan sivistystyön koulutukselle ei kohtele koulutuksen järjestäjiä yhdenvertaisesti. Esityksessä ei rajata muiden koulutuksen järjestäjien tai koulutusmuotojen opiskelijamäärää. Koulutuksen määrälliset tavoitteet tulee myös tämän koulutuksen osalta asettaa vuosittain valtion talousarviossa eikä hallituksen esityksen perusteluissa.

Kansanopistoyhdistys pitää vapaata hakeutumisoikeutta keskeisenä ja tärkeänä lähtökohtana uudistuksessa. Esityksessä ehdotettu raja kansanopistojen vapaan sivistystyön opiskelijamäärään ei ole vapaan hakeutumisoikeuden periaatteen mukainen. Se myös tekisi opistokohtaiset ryhmäkoot hyvin pieniksi. Kansanopistoyhdistys vaatii opiskelijamäärärajuksen poistamista hallituksen esityksestä. Kansanopistot voivat tarjota oppivelvollisuuden rakentamiseen valtakunnallisen palvelumallin ja opiskelijamäärän tulee olla palvelutarpeen mukaan määriteltävissä. Tehtävään tulee kohdentaa myös uutta rahoitusta ja opiskelijaviikkoja (suoritteita).

Hallituksen esitysluonnoksessa todetaan, että ”jos (kansanopistojen vapaan sivistystyön oppivelvollisille suunnattua) koulusta järjestettäisiin enemmän kuin mihin talousarviossa oleva määräraha riittää, laskisi se koulutukseen myönnettävän rahoituksen tasoa kaikilta ylläpitäjiltä”. Kansanopiston saaman rahoituksen määrän kytkeminen toisten kansanopistojen opiskelijamäärien toteutumaan ei ole mahdollista. Kansanopistoyhdistys esittää, että virke poistetaan esityksestä.

Yhdistyksen lausunto sisältää muutosehdotukset lakiehdotuksiksi oppivelvollisuuslaiksi (§ 4 ja 5) ja vapaan sivistystyöstä annetun lain muuttamiseksi (§ 25b, 25e, 25g, 25h, 25i ja 25j).

Kansanopistoyhdistyksen näkemyksen mukaan hallituksen esitysluonnoksen yhteiskuntapolittiset tavoitteet ovat linjassa kansanopistojen yhteiskunnallisen tehtävän kanssa. Kansanopistoilla on vahvaa osaamista oppimisvalmiuksien ja sosiaalisten taitojen kehittämisessä, elämänhallinnan tukemisessa sekä yksilöllisten opinto- ja urapolkujen tukemisessa. Internaatti on hyvä kasvuyhteisö. Kansanopistoilla on myös valmius koulutuksen järjestämiseen: valmis valtakunnallinen verkosto. Laki vapaasta sivistystyöstä antaa kansanopistoille tehtäväksi tukea yhteiskunnan eheyttä, tasa-arvoa ja aktiivista kansalaisuutta. Näistä lähtökohdista käsin on keskeistä, että kansanopistot ovat mukana oppivelvollisuuden laajentamisessa.

Suomen Kansanopistoyhdistys kannattaa esitetyn uudistuksen toteuttamista.